Sbírka soudních rozhodnutí

STANOVISKO GENERÁLNÍ ADVOKÁTKY
ELEANOR SHARPSTON
přednesené dne 28. května 2020 [1]

Věc C-238/19

EZ
proti
Spolkové republice Německo, zastoupené Bundesamt für Migration und Flüchtlinge (Spolkový úřad pro migraci a uprchlíky)

[žádost o rozhodnutí o předběžné otázce podaná Verwaltungsgericht Hannover (správní soud v Hannoveru, Německo)]

„Řízení o předběžné otázce – Prostor svobody, bezpečnosti a práva – Azylová politika – Podmínky pro přiznání postavení uprchlíka – Směrnice Rady 2011/95/EU – Výklad čl. 9 odst. 3 – Důvody pronásledování – Článek 10 odst. 1 písm. e) – Pojem ‚politické názory' – Odepření výkonu vojenské služby – Odepření z důvodu svědomí"

1. Ve věci Shepherd [2] se Soudní dvůr zabýval tím, zda má být vojákovi, který zběhnul, protože odmítl pokračovat ve výkonu vojenské služby u jednotek Spojených států amerických v Iráku, přiznáno postavení uprchlíka [3]. Verwaltungsgericht Hannover (správní soud v Hannoveru, Německo) nyní žádá Soudní dvůr o vyjasnění uvedeného rozhodnutí. Na rozdíl od A. L. Shepherda, žalobce v původním řízení uprchl ze své země, aby se vyhnul branné povinnosti, přičemž v projednávané věci se jedná konkrétně o vojenskou službu v syrské armádě v občanské válce v Sýrii. Některé otázky položené předkládajícím soudem se tak liší od otázek zkoumaných ve věci A. L. Shepherda. Soudní dvůr mě požádal, abych se v tomto stanovisku zaměřila na výklad znění, které je v současnosti platné, konkrétně na čl. 9 odst. 3 kvalifikační směrnice. Posoudím zejména to, zda musí existovat příčinná souvislost mezi „důvody pronásledování" a „pronásledováním" (či neexistencí ochrany před takovým jednáním) ve smyslu této směrnice.

1 – Původní jazyk: angličtina.

2 – Rozsudek ze dne 26. února 2015, C-472/13, EU:C:2015:117.

3 – Případ A. L. Shepherda se týkal směrnice Rady 2004/83/ES ze dne 29. dubna 2004 o minimálních normách, které musí splňovat státní příslušníci třetích zemí nebo osoby bez státní příslušnosti, aby mohli žádat o postavení uprchlíka nebo osoby, která z jiných důvodů potřebuje mezinárodní ochranu, a o obsahu poskytované ochrany (Úř. věst. 2004, L 304, s. 12; Zvl. vyd. 19/07, s. 96). Projednávaná věc se týká směrnice Evropského parlamentu a Rady 2011/95/EU ze dne 13. prosince 2011 o normách, které musí splňovat státní příslušníci třetích zemí nebo osoby bez státní příslušnosti, aby mohli požívat mezinárodní ochrany, o jednotném statusu pro uprchlíky nebo osoby, které mají nárok na doplňkovou ochranu, a o obsahu poskytnuté ochrany (Úř. věst. 2011, L 337, s. 9), která zrušila a nahradila směrnice 2004/83/ES.

Mezinárodní právo

Úmluva o právním postavení uprchlíků

2. Podle čl. 1 oddílu A odst. 2 Ženevské úmluvy o právním postavení uprchlíků [4] se pojem „uprchlík“ vztahuje na kteroukoliv osobu, jež „má oprávněné obavy před pronásledováním z důvodů rasových, náboženských nebo národnostních nebo z důvodů příslušnosti k určitým společenským vrstvám nebo i zastávání určitých politických názorů, je neschopna přijmout, nebo vzhledem ke shora uvedeným obavám, odmítá ochranu své vlasti“.

3. Podle čl. 1 oddílu F písm. a) se Ženevská úmluva nevztahuje na žádnou osobu, o níž jsou vážné důvody se domnívat, že se dopustila „zločinu proti míru, válečného zločinu nebo zločinu proti lidskosti, ve smyslu mezinárodních dokumentů obsahujících ustanovení o těchto zločinech“ [5].

Úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod

4. Článek 9 odst. 1 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod [6] zaručuje svobodu myšlení, svědomí a náboženského vyznání, včetně svobody změnit své náboženské vyznání nebo přesvědčení.

Unijní právo

Listina základních práv Evropské unie

5. Článek 10 odst. 1 Listiny základních práv Evropské unie (dále jen „Listina“) odpovídá čl. 9 odst. 1 EÚLP. Podle čl. 10 odst. 2 Listiny se právo odmítnout vykonávat vojenskou službu z důvodu svědomí uznává v souladu s vnitrostátními zákony, které upravují výkon tohoto práva. Článek 52 odst. 3 Listiny stanoví, že práva zakotvená v Listině mají být vykládána v souladu s odpovídajícími právy, která jsou zaručena EÚLP.

Kvalifikační směrnice

6. V odůvodnění kvalifikační směrnice je uvedeno následující. Kvalifikační směrnice je součástí opatření tvořících společný evropský azylový systém (dále jen „SEAS“), založený na úplném uplatňování a začlenění Ženevské úmluvy a Protokolu, která jsou společně základem mezinárodního právního režimu na ochranu uprchlíků [7]. Hlavním cílem této směrnice je zajistit, aby členské státy uplatňovaly společná kritéria pro zjišťování totožnosti osob, které mezinárodní ochranu skutečně potřebují, a zajistit, že minimální úroveň výhod bude poskytována jednotně [8]. Tato směrnice ctí základní práva a dodržuje zásady uznané Listinou [9]. Členské státy jsou vázány povinnostmi, které pro ně vyplývají z mezinárodního práva v oblasti zacházení s osobami, na které se vztahuje kvalifikační směrnice [10]. „Při

4 – Úmluva o právním postavení uprchlíků, podepsaná v Ženevě dne 28. července 1951, která vstoupila v platnost dne 22. dubna 1954 (dále jen „Ženevská úmluva“), doplněná Protokolem týkajícím se právního postavení uprchlíků, který byl uzavřen v New Yorku dne 31. ledna 1967 a vstoupil v platnost dne 4. října 1967 (dále jen „Protokol“). Ženevská úmluva se původně vztahovala pouze na osoby, které uprchly v důsledku událostí, které nastaly před 1. lednem 1951 a v Evropě. Protokol tato omezení zrušil a přiznal Ženevské úmluvě všeobecnou ochranu.

5 – Článek 1 oddíl F písm. b) a c) Ženevské úmluvy stanoví, že se úmluva rovněž nevztahuje na osobu, která se dopustila vážného nepolitického zločinu mimo zemi svého azylu, nebo osobu, která je vinna činy, které jsou v rozporu se zásadami a cíli Spojených národů.

6 – Podepsána v Římě dne 4. listopadu 1950 (dále jen „EÚLP“).

7 – Body 3 a 4 odůvodnění.

8 – Bod 12 odůvodnění.

9 – Bod 16 odůvodnění.

10 – Bod 17 odůvodnění.

určování postavení uprchlíka v souladu s článkem 1 Ženevské úmluvy mohou členským státům poskytnout cennou pomoc konzultace s vysokým komisařem OSN pro uprchlíky[11]. Je třeba stanovit normy pro definici a obsah postavení uprchlíka, a aby sloužily jako vodítko pro příslušné vnitrostátní orgány členských států při uplatňování Ženevské úmluvy[12]. Je nezbytné zavést společná kritéria uznávání žadatelů o azyl jako uprchlíků ve smyslu článku 1 Ženevské úmluvy[13]“. V neposlední řadě „[j]ednou z podmínek přiznání postavení uprchlíka ve smyslu čl. 1 odst. A Ženevské úmluvy je příčinná souvislost mezi důvodem pronásledování, totiž rasou, náboženstvím, národností, zastáváním určitých politických názorů nebo příslušností k určitým společenským vrstvám, a pronásledováním či neexistencí ochrany před takovým jednáním“[14].

7. Podle článku 1 kvalifikační směrnice je jejím účelem stanovit normy, které musí splňovat státní příslušníci třetích zemí nebo osoby bez státní příslušnosti, aby mohli požívat mezinárodní ochrany.

8. Článek 2 písm. d) této směrnice stanoví, že „uprchlíkem“ se rozumí „státní příslušník třetí země, který se v důsledku oprávněných obav před pronásledováním z důvodů rasových, náboženských nebo národnostních nebo z důvodů příslušnosti k určitým společenským vrstvám nebo i zastávání určitých politických názorů nachází mimo zemi své státní příslušnosti a je neschopen přijmout, nebo vzhledem ke shora uvedeným obavám odmítá ochranu dotyčné země, nebo osoba bez státní příslušnosti, která se ze stejných shora uvedených důvodů nachází mimo zemi svého dosavadního pobytu, která vzhledem ke shora uvedeným obavám se tam nechce nebo nemůže vrátit a na kterou se nevztahuje článek 12“[15]. Článek 2 písm. g) kvalifikační směrnice stanoví, že „statusem doplňkové ochrany“ se rozumí „uznání státního příslušníka třetí země nebo osoby bez státní příslušnosti členským státem za osobu, která má nárok na doplňkovou ochranu“.

9. Kapitola II je nadepsána „Posuzování žádostí o mezinárodní ochranu“. V rámci této kapitoly čl. 4 odst. 1 stanoví, že povinností členského státu je posoudit významné náležitosti žádosti o mezinárodní ochranu ve spolupráci se žadatelem. Článek 4 odst. 3 stanoví, že posouzení žádosti se provádí jednotlivě a jsou při něm zohledněny všechny skutečnosti uvedené v čl. 4 odst. 3 písm. a) až e). Mezi tyto skutečnosti patří:

„a) všechny významné skutečnosti týkající se země původu v době rozhodování o žádosti, včetně právních předpisů země původu a způsobu jejich uplatňování;

[…]

c) konkrétní postavení a osobní situace žadatele, včetně takových faktorů jako jsou původ, pohlaví a věk, aby na základě osobní situace žadatele bylo možno posoudit, zda by jednání, kterým žadatel byl nebo mohl být vystaven, mohla být považována za pronásledování nebo vážnou újmu;

[…]“

Podle čl. 4 odst. 5 kvalifikační směrnice, „uplatňují-li členské státy zásadu, podle které je povinností žadatele, aby žádost o mezinárodní ochranu zdůvodnil, a nejsou-li jednotlivá prohlášení žadatele doložena písemnými nebo jinými doklady, nevyžadují tato prohlášení důkazy při splnění těchto podmínek:

a) žadatel vynaložil skutečné úsilí, aby svou žádost odůvodnil;

11 – Bod 22 odůvodnění.
12 – Bod 23 odůvodnění.
13 – Bod 24 odůvodnění.
14 – Bod 29 odůvodnění.
15 – Viz bod 13 níže.

b) žadatel předložil všechny náležitosti, které měl k dispozici, a podal uspokojivé vysvětlení ohledně jiných chybějících náležitostí;

c) prohlášení žadatele byla shledána souvislými a hodnověrnými a nejsou v rozporu s dostupnými zvláštními i obecnými informacemi o případu žadatele;

d) žadatel požádal o mezinárodní ochranu v nejkratším možné době, ledaže může prokázat dobrý důvod, proč tak neučinil, a dále

e) byla zjištěna celková hodnověrnost žadatele“.

10. Článek 6 písm. a) kvalifikační směrnice stanoví, že mezi původce pronásledování nebo vážné újmy patří stát.

11. Články 9 až 12 této směrnice tvoří kapitolu III nadepsanou „Podmínky pro získání postavení uprchlíka“. Článek 9 („Pronásledování“) stanoví:

„1. Aby bylo jednání považováno za pronásledování ve smyslu čl. 1 odst. A Ženevské úmluvy, musí být

a) svou povahou nebo opakováním dostatečně závažné, aby představovalo vážné porušení základních lidských práv, zejména práv, od nichž se podle čl. 15 odst. 2 [EÚLP] nelze odchýlit, [16] nebo

b) souběhem různých opatření, včetně porušování lidských práv, který je dostatečně závažný k tomu, aby postihl jednotlivce způsobem podobným uvedenému v písmenu a).

2. Za pronásledování ve smyslu odstavce 1 mohou být mimo jiné považována tato jednání:

a) použití fyzického nebo psychického násilí, včetně sexuálního násilí;

b) právní, správní, policejní nebo soudní opatření, která jsou sama o sobě diskriminační nebo jsou prováděna diskriminačním způsobem;

c) nepřiměřené nebo diskriminační trestní stíhání nebo trestání;

d) odepření soudní ochrany, které vede k nepřiměřenému nebo diskriminačnímu trestu;

e) trestní stíhání nebo trest za odepření výkonu vojenské služby za konfliktu, jestliže by výkon vojenské služby zahrnoval zločiny nebo jednání spadající mezi důvody vyloučení uvedené v čl. 12 odst. 2;[17]

f) jednání namířená proti osobám určitého pohlaví nebo proti dětem.

3. V souladu s čl. 2 písm. d) musí existovat souvislost mezi důvody uvedenými v článku 10 a pronásledováním ve smyslu odstavce 1 tohoto článku nebo neexistencí ochrany před takovým jednáním.“

16 – Článek 15 odst. 2 EÚLP uvádí práva, od nichž se nelze odchýlit, jako je právo na život.

17 – Viz bod 13 níže.

12. Článek 10 odst. 1 kvalifikační směrnice vyjmenovává pět „hledisek“, ke kterým musí členský stát přihlížet při posuzování „důvodů pronásledování“, a sice k hlediskům rasy, náboženství, národnosti, příslušnosti k určité společenské vrstvě a politických názorů [čl. 10 odst. 1 písm. a) až e)]. Pokud jde o posledně uvedenou směrnici, čl. 10 odst. 1 písm. e) stanoví:

„pojem politických názorů zahrnuje zejména zastávání názorů, myšlenek nebo přesvědčení ohledně potenciálních původců pronásledování uvedených v článku 6 a jejich politik nebo postupů, bez ohledu na to, zda žadatel podle dotyčných názorů, myšlenek nebo přesvědčení jednal.“

Článek 10 odst. 2 téže směrnice stanoví, že „[p]ři posuzování otázky, zda má žadatel odůvodněnou obavu z pronásledování, není důležité, zda žadatel skutečně má rasové, náboženské, národnostní, sociální nebo politické charakteristické rysy, které vedou k pronásledování, jestliže původce pronásledování tyto rysy žadateli připisuje“.

13. Článek 12 kvalifikační směrnice uvádí okolnosti, za nichž jsou státní příslušník třetí země nebo osoba bez státní příslušnosti vyloučeni z postavení uprchlíka podle kvalifikační směrnice. Mezi tyto okolnosti patří případ, kdy existují závažné důvody se domnívat, že se státní příslušník třetí země nebo osoba bez státní příslušnosti „dopustili zločinu proti míru, válečného zločinu nebo zločinu proti lidskosti ve smyslu mezinárodních dokumentů obsahujících ustanovení o těchto zločinech“ [čl. 12 odst. 2 písm. a)] [18].

14. Článek 13 kvalifikační směrnice ukládá členským státům, aby přiznaly postavení uprchlíka státním příslušníkům třetích zemí a osobám bez státní příslušnosti, které splňují podmínky pro získání postavení uprchlíka v souladu s kapitolami II a III kvalifikační směrnice.

Směrnice 2013/32

15. Cílem směrnice 2013/32/EU [19] je stanovit společná řízení pro přiznávání a odnímání statusu mezinárodní ochrany podle kvalifikační směrnice. Vztahuje se na všechny žádosti o mezinárodní ochranu podané na území Evropské unie [20]. Požadavky na posuzování žádostí jsou stanoveny v článku 10. Členské státy musí zajistit, aby rozhodující orgán rozhodl o žádostech o azyl po přiměřeném posouzení [21].

Vnitrostátní právní předpisy

16. Ustanovení § 3 odst. 1 Asylgesetz (zákon o azylu, dále jen „AsylG“) definuje „uprchlíka“ v souladu s definicí podanou v čl. 2 písm. d) kvalifikační směrnice. Ustanovení § 3a AsylG definuje pojem „pronásledování“ způsobem obdobným definici podané v článku 9 kvalifikační směrnice [§ 3a odst. 2 bod 5, který přebírá znění čl. 9 odst. 2 písm. e) kvalifikační směrnice: trestní stíhání nebo trest za odepření výkonu vojenské služby za konfliktu, jestliže by výkon vojenské služby zahrnoval [účast na spáchání válečných zločinů]]. Ustanovení § 3b AsylG uvádí hlediska „důvodů pronásledování“ obdobně

18 – Stejně tak obdobné ustanovení [čl. 17 odst. 1 písm. a) kvalifikační směrnice] vylučuje, aby taková osoba měla nárok na doplňkovou ochranu. Pro úplnost dodávám, že znění čl. 12 odst. 2 písm. b) a c) této směrnice a obdobné vyloučení z doplňkové ochrany obsažené v čl. 17 odst. 1 písm. b) a c) uvedené směrnice jsou totožná se zněním čl. 1 oddílu F písm. b) a c) Ženevské úmluvy; viz poznámka pod čarou 5 výše.

19 – Směrnice Evropského parlamentu a Rady ze dne 26. června 2013 o společných řízeních pro přiznávání a odnímání statusu mezinárodní ochrany (Úř. věst. 2013, L 180, s. 60) (dále jen „směrnice 2013/32“).

20 – Článek 3 odst. 1 směrnice 2013/32.

21 – Článek 10 odst. 3 směrnice 2013/32.

jako článek 10 kvalifikační směrnice [§3b odst. 1 bod 5, který přebírá čl. 10 odst. 1 písm. e) kvalifikační směrnice, pokud jde o pojem „politické názory“]. Konečně § 3a odst. 3 AsylG – stejně jako čl. 9 odst. 3 kvalifikační směrnice – vyžaduje, aby mezi pronásledováním a důvody pronásledování existovala souvislost [22].

Skutkový stav, původní řízení a předběžné otázky

17. Žalobce, pan EZ, se narodil dne 27. ledna 1989. Je syrský státní příslušník. Svou zemi opustil po moři a po přesunu pozemní přepravou přes několik zemí nakonec přicestoval do Spolkové republiky Německo dne 5. září 2015. Oficiální žádost o azyl k Bundesamt für Migration und Flüchtlinge (Spolkový úřad pro migraci a uprchlíky, Německo, dále jen „Bundesamt“) podal dne 28. ledna 2016.

18. EZ informoval Bundesamt, že v době, kdy se nacházel v Sýrii, požádal o odklad své vojenské služby z obavy, že se bude muset zúčastnit občanské války. Syrské orgány mu odklad schválily až do února 2015, aby mu umožnily ukončit studium na univerzitě v Alepu. EZ ukončil univerzitní studium v dubnu 2014. V listopadu 2014 odešel ze Sýrie, protože se blížilo jeho povolání k vojenské službě v únoru 2015.

19. Rozhodnutím ze dne 11. dubna 2017 Bundesamt přiznal EZ status doplňkové ochrany [23], avšak jeho žádost o azyl zamítl z důvodu, že v Sýrii nedošlo k jeho pronásledování, v důsledku kterého by uprchl ze své země původu. Bundesamt měl za to, že mezi pronásledováním a důvodem pronásledování neexistuje v případě EZ příčinná souvislost. Dne 1. května 2017 podal EZ žalobu proti tomuto rozhodnutí k předkládajícímu soudu.

20. Předkládající soud ve svém předkládacím rozhodnutí uvedl následující.

21. V Sýrii od roku 2011 probíhá vnitrostátní ozbrojený konflikt. Všechny strany tohoto konfliktu se dopustily – a dopouštějí – závažného a systematického porušování mezinárodního humanitárního práva [24].

22. V Sýrii existuje dvouletá branná povinnost pro syrské státní příslušníky mužského pohlaví, kteří dovršili věk 18 let. Syrské právo nepřiznává právo na odepření této povinnosti z důvodu svědomí [25]. Syrská vojenská správa nadále intenzivně provádí nábor vojáků. Existuje obecné očekávání, že jakmile se branec stane způsobilým k výkonu vojenské služby (například po uplynutí lhůty pro odklad nástupu vojenské služby pro účely ukončení studia), z vlastního podnětu se ohlásí u vojenské správy. Po uplynutí šesti měsíců jsou branci, kteří se takto neohlásí, obvykle zapsáni na seznam osob vyhýbajících se vojenské službě. Tento seznam je poskytnut kontrolním stanovištím a jiným vládním orgánům. Osobám, které se vyhýbají vojenské službě a jsou tímto způsobem zadrženy, hrozí podle syrského práva v době války přísný trest. Druhy ukládaných trestů jsou nahodilé: pohybují se od zákonem stanovených trestů odnětí svobody, které mohou být uloženy až na pět let, až po (skutečnou) popravu v důsledku nebezpečného bojového nasazení branců bez vojenského výcviku do přední linie.

22 – „Zwischen den in § 3 Absatz 1 Nummer 1 in Verbindung mit den in § 3b genannten Verfolgungsgründen und den in Absätzen 1 und 2 als Verfolgung eingestuften Handlungen oder dem Fehlen von Schutz vor solchen Handlungen *muss eine Verknüpfung bestehen*“ (*Musí existovat souvislost* mezi důvody pronásledování uvedenými v § 3 odst. 1 bodě 1 ve spojení s § 3b a pronásledováním vymezeným v § 3a odst. 1 a 2 nebo neexistencí ochrany před těmito činy) (kurzivou zvýraznila autorka stanoviska).

23 – Viz bod 8 výše.

24 – V předkládacím rozhodnutí uvádí předkládající soud toto skutkové zjištění rozsáhle.

25 – Předkládající soud v předkládacím rozhodnutí cituje Radu OSN pro lidská práva, zprávu nezávislé mezinárodní vyšetřovací komise pro Syrskou arabskou republiku, A/HRC/34/64 ze dne 2. února 2017.

23. Předkládající soud měl za to, že EZ si nepřeje splnit obecnou povinnost být odveden a sloužit v syrské armádě, což by pravděpodobně vedlo k tomu, že by byl zapojen do páchání válečných zločinů [26]. Tím, že uprchl ze Sýrie a podal žádost o mezinárodní ochranu, se EZ – již jen z důvodu tohoto jednání – vystavil trestnímu stíhání nebo trestu ve své zemi původu.

24. V této souvislosti předkládající soud žádá o objasnění několika otázek. Zejména žádá Soudní dvůr, aby přezkoumal čl. 9 odst. 3 kvalifikační směrnice a upřesnil, zda je třeba prokázat příčinnou souvislost mezi „pronásledováním“, které je v uvedeno v čl. 9 odst. 2 kvalifikační směrnice, a jedním z „důvodů pronásledování“ uvedených v čl. 10 odst. 1 této směrnice. V případě kladné odpovědi na tuto otázku se předkládající soud táže, zda se taková souvislost automaticky opírá o tuto směrnici, je-li žádost o azyl založena na čl. 9 odst. 2 písm. e) [27]. Za těchto okolností se předkládající soud rozhodl položit následující předběžné otázky:

„1) Musí být čl. 9 odst. 2 písm. e) [kvalifikační směrnice] vykládán v tom smyslu, že ‚odepření výkonu vojenské služby za konfliktu‘ nevyžaduje, aby dotyčná osoba v případě, že právo země původu neupravuje právo odepřít výkon vojenské služby, odepřela výkon vojenské služby formálním postupem odepření?

2) Pro případ, že první otázka bude zodpovězena kladně:

Vztahuje se ochrana, kterou čl. 9 odst. 2 písm. e) [kvalifikační směrnice] poskytuje ‚odepření výkonu vojenské služby za konfliktu‘, rovněž na osoby, které se po uplynutí lhůty pro odklad nástupu vojenské služby nedají k dispozici vojenské správě země původu a vyhnou se nucenému výkonu vojenské služby uprchnutím?

3) V případě kladné odpovědi na druhou otázku:

Musí být čl. 9 odst. 2 písm. e) [kvalifikační směrnice] vykládán v tom smyslu, že výkon vojenské služby brance, který nezná své budoucí služební zařazení v rámci armády, by přímo nebo nepřímo zahrnoval ‚zločiny nebo jednání spadající mezi důvody vyloučení uvedené v čl. 12 odst. 2‘ pouze z toho důvodu, že ozbrojené síly země jeho původu využívají brance k opakovanému a systematickému páchání takovýchto zločinů a jednání?

4) Musí být čl. 9 odst. 3 [kvalifikační směrnice] vykládán v tom smyslu, že i v případě pronásledování podle čl. 9 odst. 2 písm. e) [kvalifikační směrnice] musí v souladu s čl. 2 písm. d) [kvalifikační směrnice] existovat souvislost mezi důvody uvedenými v článku 10 [kvalifikační směrnice] a jednáními označenými v čl. 9 odst. 1 a 2 [kvalifikační směrnice] za pronásledování nebo neexistencí ochrany před takovým jednáním?

5) V případě kladné odpovědi na čtvrtou otázku, je souvislost ve smyslu čl. 9 odst. 3 ve spojení s čl. 2 písm. d) [kvalifikační směrnice] mezi pronásledováním zakládajícím se na trestním stíhání nebo trestu za odepření výkonu vojenské služby a důvodem pronásledování dána již tehdy, když se trestní stíhání nebo trest vážou k tomuto odepření?“

25. Vyjádření předložili EZ a Evropská komise. Řeči obou účastníků řízení, jakož i Bundesamt a Německa byly vyslechnuty na jednání konaném dne 5. března 2020.

26 – Předkládající soud ve svém předkládacím rozhodnutí cituje rezoluci Valného shromáždění Organizace spojených národů A/71/L.48 ze dne 19. prosince 2016, nazvanou „Mezinárodní, nestranný a nezávislý mechanismus na pomoc při vyšetřování a stíhání osob odpovědných v souladu s mezinárodním právem za nejvážnější zločiny spáchané v Syrské arabské republice od března 2011“.

27 – Předkládající soud ve svém předkládacím rozhodnutí uvádí, že na vnitrostátní úrovni nepanuje shoda o právním názoru, pokud jde o otázku, zda musí existovat taková příčinná souvislost v případech, kdy se žadatelé o azyl dovolávají čl. 9 odst. 2 písm. e) kvalifikační směrnice.

Posouzení

Obecné poznámky

26. Preambule kvalifikační směrnice stanoví rámec, ve kterém musí být ustanovení této směrnice vykládána. Ženevská úmluva a Protokol tak tvoří základ pro použití této směrnice, která rovněž plně zohledňuje zásady zakotvené v Listině, jakož i povinnosti, které pro členské státy vyplývají z mezinárodního práva [28].

27. Výklad ustanovení této směrnice tedy musí být prováděn ve světle obecné systematiky a účelu této směrnice, s ohledem na Ženevskou úmluvu a ostatní příslušné smlouvy uvedené v čl. 78 odst. 1 SFEU a musí ctít práva uznaná Listinou [29]. Prohlášení Úřadu vysokého komisaře OSN pro uprchlíky jsou cenným nástrojem pro výklad kvalifikační směrnice [30].

28. Struktura kvalifikační směrnice je následující. Pojem „uprchlík“ se vztahuje zejména na státního příslušníka třetí země, který se „v důsledku oprávněných obav před pronásledováním“ z důvodů rasových, náboženských nebo národnostních nebo z důvodů příslušnosti k určitým společenským vrstvám nebo i zastávání určitých politických názorů nachází mimo zemi své státní příslušnosti a je neschopen přijmout, nebo „vzhledem ke shora uvedeným obavám“ odmítá „ochranu“ dotyčné země. Dotyčná osoba tak musí mít vzhledem k okolnostem existujícím v zemi původu oprávněné obavy před osobním pronásledováním alespoň z jednoho z pěti důvodů uvedených v čl. 2 písm. d) a v čl. 10 odst. 1 kvalifikační směrnice a v čl. 1 oddílu A odst. 2 Ženevské úmluvy.

29. Podle čl. 4 odst. 3 písm. a), b) a c) kvalifikační směrnice se musí posouzení žádosti o mezinárodní ochranu provádět jednotlivě a zohledňovat tyto skutečnosti: i) všechny významné skutečnosti týkající se země původu v době rozhodování o žádosti, včetně právních předpisů země původu a způsobu jejich uplatňování; ii) významná prohlášení a dokumenty předložené žadatelem a iii) konkrétní postavení a osobní situaci žadatele [31].

30. Syrský stát a jeho vojenská správa spadají do definice „původce pronásledování nebo vážné újmy“ uvedené v čl. 6 písm. a) kvalifikační směrnice.

31. Článek 12 odst. 2 kvalifikační směrnice vychází z čl. 1 oddílu F Ženevské úmluvy. V projednávané věci je relevantní pouze čl. 12 odst. 2 písm. a) [32]. Jednání uvedená v tomto ustanovení a v čl. 1 oddílu F písm. a) Ženevské úmluvy jako jednání vedoucí k vyloučení z postavení uprchlíka jsou totožná. Uplatní se, pokud existují „závažné důvody“ se domnívat, že se dotyčná osoba dopustila zločinu proti míru, válečného zločinu nebo zločinu proti lidskosti ve smyslu mezinárodních dokumentů obsahujících ustanovení o těchto zločinech.

28 – Body 3, 4, 16 a 17 odůvodnění kvalifikační směrnice.

29 – Rozsudek ze dne 26. února 2015, Shepherd, C-472/13, EU:C:2015:117, bod 23 a citovaná judikatura.

30 – Viz článek 22 kvalifikační směrnice. *Příručka k postupům pro určování právního postavení uprchlíků určená smluvním stranám Úmluvy o právním postavení uprchlíků z roku 1951 a jejího Protokolu z roku 1967*, naposledy upraveno v únoru 2019 (dále jen „příručka“), jakož i pokyny č. 10 k mezinárodní ochraně uprchlíků „Nároky na postavení uprchlíka související s vojenskou službou v rámci čl. 1 části A odst. 2 úmluvy z roku 1951 nebo Protokolu z roku 1967 o právním postavení uprchlíků “(dále jen „pokyny UNHCR č. 10“) (ve znění ze dne 12. listopadu 2014) jsou pro tuto věc zvláště relevantní. Žádný z těchto dokumentů není právně závazný, nicméně odrážejí ustálené zásady mezinárodního práva.

31 – Rozsudek ze dne 26. února 2015, Shepherd, C-472/13, EU:C:2015:117, bod 26 a citovaná judikatura.

32 – Základ čl. 12 odst. 2 písm. b) a c) je totožný se zněním čl. 1 oddílu F písm. b) a c) Ženevské úmluvy a není tedy v projednávané věci relevantní (viz poznámka pod čarou 5 výše).

32. Charta Mezinárodního vojenského tribunálu [33] definuje „zločin proti míru“ jako plánování, přípravu, zahájení nebo vedení agresivní války, nebo války porušující mezinárodní smlouvy nebo jiné dohody. Vzhledem k jeho povaze může takový zločin spáchat pouze osoba ve vysokém mocenském postavení, která zastupuje stát nebo entitu obdobnou státu [34]. Z předkládacího rozhodnutí vyplývá, že EZ je mladý muž, který se vyhnul vojenské službě v Sýrii tím, že uprchl z této země. Možnost, že pokud by vstoupil do armády, stal by se (za dva roky) vojenským úředníkem s dostatečně vysokou hodností, aby mohl spáchat zločin proti míru, lze podle mého názoru bezpečně vyloučit.

33. Z vylíčení skutkového kontextu a údajů poskytnutých předkládajícím soudem v předkládacím rozhodnutí však vyplývá, že kdyby EZ nastoupil do vojenské služby, byl by s velkou pravděpodobností vystaven riziku, že spáchá válečné zločiny nebo zločiny proti lidskosti [35]. „Válečné zločiny“ jsou definovány několika mezinárodními instrumenty. Takové zločiny zahrnují závažná porušení pravidel mezinárodního humanitárního práva, jejichž cílem je ochrana osob, které se neúčastní nebo se přestaly účastnit ozbrojených střetů, a omezení metod a prostředků používaných v boji. Pojem „válečné zločiny“ zahrnuje úmyslné zabíjení a mučení civilistů [36]. Zločiny proti lidskosti zahrnují činy jako např. genocidu, vraždy, znásilňování a mučení spáchané jako součást rozsáhlého nebo systematického útoku proti civilnímu obyvatelstvu [37].

34. Hlavním cílem kvalifikační směrnice, jak je uveden v jejím článku 1, je zajistit, aby členské státy používaly společná kritéria za účelem identifikace osob, které skutečně potřebují mezinárodní ochranu v Evropské unii [38]. Kontext této směrnice je v zásadě humanitární.

35. Je třeba rovněž připomenout, že kvalifikační směrnice zavádí minimální harmonizované normy pro určení postavení uprchlíka [39]. Je tak o to důležitější zajistit soudržné a jednotné uplatňování těchto pravidel ve všech členských státech.

36. Článek 9 odst. 2 písm. e) a odst. 3 a článek 10 kvalifikační směrnice je třeba vykládat právě ve světle těchto úvah.

K otázkám 4 a 5

37. Podstatou čtvrté a páté otázky předkládajícího soudu je výklad čl. 9 odst. 3 kvalifikační směrnice [40]. Konkrétně se předkládající soud táže, jak má být toto ustanovení vykládáno ve spojení s čl. 9 odst. 2 písm. e) a čl. 10 odst. 1 písm. e) kvalifikační směrnice.

38. Podstatou čtvrté otázky předkládajícího soudu je to, zda se požadavek stanovený v čl. 9 odst. 3 kvalifikační směrnice, který se týká „souvislosti“ s důvodem pronásledování uvedeným v článku 10 této směrnice, použije i v případě, že jednáním považovaným za „pronásledování“ je trestní stíhání nebo trest za odepření výkonu vojenské služby za konfliktu, jestliže by výkon vojenské služby zahrnoval účast na válečných zločinech nebo zločinech proti lidskosti [čl. 9 odst. 2 písm. e)].

33 – Podepsaná v Londýně dne 8. srpna 1945.

34 – Viz například bod 11 Pokynů o vylučujících klauzulích: Článek 1 oddíl F Ženevské úmluvy (dále jen „pokyny UNHCR o vylučujících klauzulích“).

35 – Viz body 21 až 23 výše.

36 – Viz mé stanovisko ve věci Shepherd, C-472/13, EU:C:2014:2360, body 41 až 43.

37 – Předkládající soud v tomto ohledu cituje několik zpráv a usnesení. K nim patří zpráva nezávislé mezinárodní vyšetřovací komise Rady OSN pro lidská práva pro Syrskou arabskou republiku A/HRC/39/65 ze dne 9. srpna 2018; rezoluce Valného shromáždění Organizace spojených národů o „situaci lidských práv v Syrské arabské republice“ A/HRC/38/L20 ze dne 2. července 2018; jakož i dokument nezávislé mezinárodní vyšetřovací komise Rady OSN pro lidská práva „Porušování lidských práva a porušení mezinárodního humanitárního práva v Syrské arabské republice od 21. července 2016 do 28. února 2017“, A/HRC/34/CRP.3 ze dne 10. března 2017.

38 – Viz bod 12 odůvodnění kvalifikační směrnice.

39 – Článek 3 kvalifikační směrnice.

40 – Článek 9 odst. 3 kvalifikační směrnice odkazuje na čl. 9 odst. 1 této směrnice, ale – možná nezvykle – nezmiňuje (demonstrativní) výčet jednání považovaných za „pronásledování“ uvedených v čl. 9 odst. 2 uvedené směrnice. Viz dále bod 45 níže.

39. Mezi Bundesamt, Německem a Komisí je nesporné, že musí vždy existovat příčinná souvislost mezi pronásledováním a důvody pronásledování. EZ s tímto názorem nesouhlasí.

40. Výklad čl. 9 odst. 3 kvalifikační směrnice, který zastává Bundesamt, Německo a Komise, je podle mého názoru správný.

41. Zaprvé opačný výklad je neslučitelný se samotnou definicí uprchlíka obsaženou v čl. 2 písm. d) kvalifikační směrnice (osoba, která má „oprávněné obavy před pronásledováním“ alespoň z jednoho z pěti důvodů, které jsou v ustanovení uvedeny a která „je neschop[na] přijmout, nebo vzhledem ke shora uvedeným obavám odmítá ochranu dotyčné země“) [41].

42. Zadruhé by bylo v rozporu se samotným výslovným zněním čl. 9 odst. 3 kvalifikační směrnice, podle něhož „*musí* existovat souvislost“ [42] mezi důvody uvedenými v článku 10 této směrnice a pronásledováním, jak jsou kvalifikovány v čl. 9 odst. 1 uvedené směrnice, nebo neexistencí ochrany před takovým jednáním [43].

43. V projednávané věci je užitečné podrobněji přezkoumat článek 9 kvalifikační směrnice, který definuje ta hlediska, jež umožňují, aby byla jednání považována za pronásledování [44].

44. Článek 9 odst. 1 písm. a) kvalifikační směrnice stanoví, že příslušné jednání musí být svou povahou nebo opakováním „dostatečně závažné“, aby představovalo „vážné porušení základních lidských práv“, zejména práv, od nichž se podle čl. 15 odst. 2 EÚLP nelze odchýlit. Článek 9 odst. 1 písm. b) kvalifikační směrnice stanoví, že aby bylo jednání považováno za pronásledování, musí být souběhem různých opatření, včetně porušování lidských práv, který je „dostatečně závažný k tomu, aby postihl jednotlivce způsobem podobným“ uvedenému v čl. 9 odst. 1 písm. a) této směrnice. Všechna údajná jednání považovaná za pronásledování musí splnit podmínky stanovené v čl. 9 odst. 1 kvalifikační směrnice, aby žadatel o azyl spadal do oblasti působnosti kvalifikační směrnice.

45. Článek 9 odst. 2 kvalifikační směrnice obsahuje různorodý výčet možných jednání považovaných za pronásledování. Tento výčet je pouze demonstrativní. Čtyři první položky výčtu popisují jednání, která může původce pronásledování nebo vážné újmy provést vůči jednotlivci. Pátá a šestá položka se zakládají na nějaké předchozí činnosti nebo postavení osoby, která byla následně podrobena dotčenému zacházení. Vzhledem k tomu, že výčet uvedený v čl. 9 odst. 2 kvalifikační směrnice je demonstrativní („[…] mohou být mimo jiné považována tato jednání: […]“), jiná jednání, která tam nejsou uvedena, mohou být nicméně považována za pronásledování pro účely čl. 9 odst. 1 písm. a) kvalifikační směrnice [45]. V každém případě je nutno konstatovat, že jednání *typu* (nebo *druhu*), které je uvedeno v čl. 9 odst. 2 kvalifikační směrnice, však musí dosáhnout *míry závažnosti* stanovené v čl. 9 odst. 1 kvalifikační směrnice, aby mohlo být *považováno* za „pronásledování“.

46. Článek 9 odst. 3 kvalifikační směrnice odkazuje na její čl. 9 odst. 1 („pronásledováním ve smyslu odstavce 1 tohoto článku“), ale neodkazuje na demonstrativní výčet těchto jednání uvedený v čl. 9 odst. 2 této směrnice. Může se jednat o legislativní opomenutí, nebo naopak může být toto opomenutí úmyslné. Nic v samotné kvalifikační směrnici totiž nepoukazuje na důvody tohoto opomenutí. Je možné, že čl. 9 odst. 3 kvalifikační směrnice neobsahuje odkaz na čl. 9 odst. 2 této směrnice pouze

41 – Viz bod 28 výše.

42 – Kurzivou zvýraznila autorka stanoviska.

43 – Viz dále bod 45 níže.

44 – Rozsudek ze dne 5. září 2012, Y a Z, C-71/11 a C-99/11, EU:C:2012:518, bod 53.

45 – Viz bod 44 výše.

z toho důvodu, že uvedený čl. 9 odst. 2 nedefinuje vyčerpávajícím způsobem pronásledování (tj. funkci a účel čl. 9 odst. 1 kvalifikační směrnice) [46]. Normotvůrce mohl mít za to, že demonstrativní výčet toho, co *může* být považováno za dostatečně závažná jednání pro účely čl. 9 odst. 1 kvalifikační směrnice, uvedený v čl. 9 odst. 2 této směrnice, byl implicitně pokryt čl. 9 odst. 1 uvedené směrnice.

47. Bez ohledu na správné vysvětlení však podle mého názoru není možné tvrdit, že u každého druhu jednání uvedeného v čl. 9 odst. 2 kvalifikační směrnice není nutné prokazovat příčinnou souvislost mezi jednáními považovanými za pronásledování a důvody pronásledování.

48. Zatřetí by takový výklad byl v rozporu se zněním čl. 1 oddílu A odst. 2 Ženevské úmluvy, který se vztahuje na osoby, které mají oprávněné obavy před pronásledováním „z důvodů rasy, náboženství, národnosti, příslušnosti k určité společenské vrstvě nebo politického přesvědčení“. Tato definice se přirozeně odráží v čl. 2 písm. d) kvalifikační směrnice (jak jsem uvedla v bodě 41 výše), který musí být vykládán v souladu s Ženevskou úmluvou [47]. Poukazuji rovněž na to, že v důvodové zprávě kvalifikační směrnice se uvádí, že normotvůrce zamýšlel přepracováním této směrnice upřesnit, co se v čl. 9 odst. 3 uvedené směrnice považuje za „požadavek příčinné souvislosti“ [48].

49. Začtvrté Soudní dvůr systematicky uvádí nutnost prokázat existenci příčinné souvislosti mezi obavou z pronásledování a důvody uvedenými v čl. 10 odst. 1 kvalifikační směrnice. Rozhodnutí Soudního dvora vydaná ve věcech týkajících se žádostí o azyl z důvodu náboženského vyznání nebo sexuální orientace jsou příklady, které lze snadno použít obdobně na projednávanou věc [49].

50. Zapáté by bylo v rozporu s účelem kvalifikační směrnice ponechat bez povšimnutí nutnost prokázat příčinnou souvislost mezi důvody pronásledování a pronásledováním nebo neexistencí ochrany proti takovým jednáním [50].

51. Docházím tedy k závěru, že čl. 9 odst. 3 kvalifikační směrnice musí být vykládán v tom smyslu, že musí vždy existovat příčinná souvislost mezi důvody pronásledování uvedenými v čl. 10 odst. 1 této směrnice a pronásledováním vymezeným v jejím čl. 9 odst. 1, a to i v případě, kdy se žadatel o mezinárodní ochranu hodlá dovolávat čl. 9 odst. 2 písm. e) této směrnice.

52. Vzhledem k tomu, že navrhuji na čtvrtou otázku odpovědět kladně, je nezbytné odpovědět na otázku pátou. Touto otázkou se předkládající soud táže, zda příčinná souvislost vyžadovaná v čl. 9 odst. 3 kvalifikační směrnice existuje automaticky v případě, kdy se žadatel o azyl hodlá dovolávat čl. 9 odst. 2 písm. e) kvalifikační směrnice. Podstatou této otázky jsou úskalí spojená s procesem posuzování takových žádostí podle článku 4 kvalifikační směrnice.

53. EZ tvrdí, že pokud žadatel uplatňuje odepření výkonu vojenské služby z důvodu svědomí, je třeba mít za to, že tímto postojem vyjadřuje politický názor a bude ve své zemi původu pronásledován z důvodu, že za vyhýbání se vojenské službě je uložena sankce.

46 – Viz bod 45 výše.

47 – Viz článek 24 kvalifikační směrnice.

48 – Viz návrh Komise směrnice Evropského Parlamentu a Rady o minimálních normách, které musí splňovat státní příslušníci třetích zemí nebo osoby bez státní příslušnosti, aby mohli žádat o postavení osoby požívající mezinárodní ochrany, a o obsahu poskytnuté ochrany COM(2009) 551 final ze dne 21. října 2009, s. 7 a 8: „V mnoha případech, kdy je původcem pronásledování nestátní subjekt (například milice, klany, zločinecké sítě, místní komunity nebo rodiny), nejde o pronásledování z důvodů uvedených v Ženevské úmluvě, ale například o zločinnou motivaci nebo soukromou mstu. V takových případech je však stát často neschopen či neochoten poskytnout ochranu dotčenému jednotlivci z důvodu spojeného s Ženevskou úmluvou (například náboženství, pohlaví, příslušnost k etnické skupině atd.). S cílem řešit možné mezery v ochraně se v návrhu výslovně uvádí, že požadavek na souvislost mezi pronásledováním a důvody pronásledování je splněn i tehdy, existuje-li souvislost mezi pronásledováním a *nepřítomností ochrany proti takovému jednání*“, zvýraznění jako v původním znění.

49 – Rozsudky ze dne 5. září 2012, Y a Z, C-71/11 a C-99/11, EU:C:2012:518, bod 55, týkající se náboženského vyznání, a ze dne 2. prosince 2014, A a další, C-148/13 až C-150/13, EU:C:2014:2406, bod 60, týkající se sexuální orientace.

50 – Viz bod 29 odůvodnění kvalifikační směrnice, který zdůrazňuje, že existence takové příčinné souvislosti je „jednou z podmínek přiznání postavení uprchlíka ve smyslu čl. 1 odst. A Ženevské úmluvy“.

54. Bundesamt tvrdí, že nelze předpokládat, že se všichni jednotlivci, kteří odmítají vykonávat vojenskou službu, mohou dovolávat čl. 10 odst. 1 písm. e) kvalifikační směrnice. Aby byla prokázána nezbytná příčinná souvislost, musí být syrskému státu zřejmé, že se dotyčná osoba vyhýbala vojenské službě z důvodu svědomí; a takové odepření musí být podle názoru Bundesamt dáno najevo vnějším projevem tohoto názoru.

55. Podle Německa z toho nevyplývá, že existuje příčinná souvislost v každém případě, kdy se žadatelé dovolávají čl. 9 odst. 2 písm. e) kvalifikační směrnice. Žadatelé musí podle názoru Německa prokázat důvody pronásledování a příslušné vnitrostátní orgány musí být schopny ověřit jejich popis. Tento postup ověřování může podle názoru Německa zahrnovat konzultování externích zdrojů, ve kterých žadatel vyjádřil své politické názory, například vyvěšením příspěvku na veřejných platformách prostřednictvím internetu.

56. Komise tvrdí, že je zřejmé, že žádosti o mezinárodní ochranu vyžadují individuální posouzení v každém jednotlivém případě. Všechny skutkové okolnosti musí být posouzeny podle článku 4 kvalifikační směrnice. Odepření vojenské služby za účelem vyhnutí se riziku účasti na válečných zločinech, lze chápat jako vyjádření politického názoru za účelem čl. 10 odst. 1 písm. e) kvalifikační směrnice.

57. Soudní dvůr nemá k dispozici žádnou informaci, která by uváděla, kterého z pěti důvodů pronásledování vyjmenovaných v čl. 10 odst. 1 kvalifikační směrnice se EZ dovolává. V předkládacím rozhodnutí se konstatuje, že EZ tvrdí, že „bez ohledu na konkrétní důvody mu v Sýrii hrozí pronásledování přinejmenším kvůli jeho útěku ze Sýrie a podání žádosti o azyl v Německu“. Předkládající soud vychází z předpokladu, že v případě EZ je relevantním důvodem pronásledování čl. 10 odst. 1 písm. e) (politické názory). I když tento předpoklad může být správný, nevyplývá z něj nutně, že se jedná o jediný důvod, který lze uplatnit [51].

58. V souladu s definicí pojmu „uprchlík“ uvedenou v čl. 2 písm. d) kvalifikační směrnice musí příslušné orgány ověřit, zda existuje pronásledování nebo nebezpečí pronásledování žadatele. Články 9 a 10 ve vzájemném spojení znamenají, že pojem „pronásledování“ zahrnuje zároveň „pronásledování“ a „důvody pronásledování“ [52].

59. Pokud se žadatel o mezinárodní ochranu dovolává čl. 9 odst. 2 písm. e) kvalifikační směrnice jakožto „pronásledování“ a je schopen prokázat, že splňuje obě kumulativní podmínky stanovené v tomto ustanovení (a sice že mu hrozí trestní stíhání nebo trest za odepření výkonu vojenské služby a že by výkon vojenské služby zahrnoval jednání spadající do čl. 12 odst. 2) [53], musí rovněž prokázat, že zastává politický názor, aby byl prokázán „důvod pronásledování“ ve smyslu čl. 10 odst. 1 písm. e)?

60. Pátá otázka položená předkládajícím soudem je podle všeho odůvodněna skutečností, že pokud jsou splněny podmínky stanovené v čl. 9 odst. 2 písm. e) kvalifikační směrnice, žadatel již prokázal nezbytné znaky pojmu „politický názor“. Učinil tak proto, že nesouhlasí s ideologií země původu vést válku způsobem, který zahrnuje páchání válečných zločinů nebo porušování mezinárodního humanitárního práva.

61. Ve světle systematiky kvalifikační směrnice mám za to, že posuzování jakékoliv žádosti o přiznání postavení uprchlíka nemůže být automatické. Pokud se tedy žadatel hodlá dovolávat čl. 9 odst. 2 písm. e) kvalifikační směrnice jako „pronásledování“, měly by příslušné orgány za účelem zjištění důvodů pronásledování ještě provést posouzení podle čl. 10 odst. 1 uvedené směrnice.

51 – Viz dále bod 83 níže.

52 – Viz stanovisko žel nedávného zesnulého a váženého přítele a kolegy generálního advokáta Y. Bota ve spojených věcech Y a Z, C-71/11 a C-99/11, EU:C:2012:224, body 21 a 22.

53 – Viz body 31 až 33 výše.

62. Článek 10 odst. 1 písm. e) kvalifikační směrnice stanoví, že „pojem politických názorů zahrnuje zejména zastávání názorů, myšlenek nebo přesvědčení ohledně potenciálních původců pronásledování uvedených v článku 6 a jejich politik nebo postupů, *bez ohledu na to, zda žadatel podle dotyčných názorů, myšlenek nebo přesvědčení jednal*“.

63. Jedná se o širokou definici. Tato definice se může vztahovat jak na osobu, která zastává politické názory, které se sotva liší od názoru, které zastává vláda v zemi jejího původu, jakož i na jednotlivce, kteří již byli označeni jako političtí protivníci (nebo odpůrci státu) a kteří se obávají ztráty své svobody, nebo dokonce života v zemi svého původu.

64. Kromě toho ze závěrečných slov čl. 10 odst. 1 písm. e), „bez ohledu na to, zda žadatel podle dotyčných názorů, myšlenek nebo přesvědčení jednal“, je zřejmé, že dotyčná osoba *ne*musí prokazovat, že svůj názor projevila navenek, ať již ve své zemi původu předtím, než ji opustila, nebo později v zemi, ve které žádá o azyl. Existují jasné důvody, proč by tomu tak mělo být. V represivním režimu může být osoba, která je dost statečná nebo neuvážlivá na to, aby vyjádřila svůj názor, zatčena a zadržena dříve, než bude moci uprchnout ze země a žádat někde jinde o azyl.

65. Odmítám tedy podání Bundesamt a německé vlády v rozsahu, v němž tvrdí, že k tomu, aby se mohl žadatel dovolávat čl. 10 odst. 1 písm. e) kvalifikační směrnice, musí existovat vnější projev politického názoru žadatele. Takové tvrzení je neslučitelné se zněním kvalifikační směrnice a je v rozporu s podrobně upravenými povinnostmi posuzování stanoveného v článku 4 této směrnice [54].

66. Článek 10 odst. 2 stanoví, že „[p]ři posuzování otázky, zda má žadatel odůvodněnou obavu z pronásledování, *není důležité*, zda žadatel skutečně *má* […] politické charakteristické rysy, které vedou k pronásledování, jestliže původce pronásledování tyto rysy žadateli *připisuje*“ (kurzivou zvýraznila autorka stanoviska). Příslušné orgány, které posuzují žádost o azyl, tak musí prokázat, *buď* že dotyčná osoba skutečně má dotčený politický názor, *nebo* že je *důvodné se domnívat*, že původce pronásledování (v projednávané věci syrský stát) jí takový názor přisoudí [55].

67. Neexistují-li oprávněné obavy z pronásledování, osoba nebude spadat pod pojem „uprchlík“ [56]. Abstraktní obava ze stíhání a trestu za vyhýbání se vojenské službě tak nepředstavuje odůvodněnou obavu z pronásledování ve smyslu kvalifikační směrnice. Stejně tak osoba, jejíž námitky proti odvodu jsou založeny na oportunismu („Chci pokračovat ve své kariéře, a nikoli ztrácet čas v armádě“) nebo na touze vyhnout se utrpení a potenciálním rizikům vojenské služby, do působnosti kvalifikační směrnice nespadají [57].

68. Požadované zjištění lze učinit pouze po provedení důkladného posouzení podle článku 4 kvalifikační směrnice.

69. Zde poznamenávám, že právo na odepření výkonu vojenské služby z důvodu svědomí je uznáno v mezinárodním právu, i když neexistuje jeho vyčerpávající definice [58]. Význam svobody myšlení, svědomí a náboženského vyznání byl rovněž zdůrazněn Evropským soudem pro lidská práva (dále jen „Štrasburský soud“). Uvedená svoboda je považována za jeden ze základů demokratické

54 – Obdobně viz rozsudek ze dne 25. ledna 2018, F, C-473/16, EU:C:2018:36, body 31 a 32.

55 – Viz pokyny UNHCR č. 10, bod 51.

56 – Viz Příručka, body 80 až 83. Viz rovněž komentář k čl. 12 písm. e), nyní čl. 10 odst. 1 písm. e) kvalifikační směrnice, v důvodové zprávě k návrhu Komise směrnice 2004/83, první znění kvalifikační směrnice (Návrh směrnice Rady o minimálních normách, které musí splňovat státní příslušníci třetích zemí nebo osoby bez státní příslušnosti, aby mohli žádat o postavení uprchlíka nebo osoby, která z jiných důvodů potřebuje mezinárodní ochranu, a o obsahu poskytované ochrany v COM(2001) 510 final).

57 – Viz Příručka, body 167 a 168.

58 – Jak článek 18 Všeobecné deklarace lidských práv, tak článek 18 Mezinárodního paktu o občanských a politických právech tak stanoví, že každý má právo na svobodu svědomí a náboženského vyznání (tato ustanovení jsou uvedena v odstavcích 8 a 9 pokynů UNHCR č. 10). V bodě 3 těchto pokynů je námitka svědomí definována jako námitka proti vojenské službě vyplývající ze zásad a důvodů svědomí, včetně hlubokého přesvědčení, které vyplývá z náboženských, právnických, etických, humanitárních nebo podobných důvodů.

společnosti [59]. Ochrana podle článku 9 EÚLP (který se odráží v článku 10 Listiny) jde nad rámec pojmu „náboženské přesvědčení“. Vztahuje se na všechna osobní, politická, filozofická a morální přesvědčení. Štrasburský soud rozhodl, že nesouhlas s vojenskou službou může představovat přesvědčení vykazující dostatečnou pádnost, vážnost, konzistentnost a důležitost, aby spadal pod ustanovení a ochranu čl. 9 odst. 1 EÚLP [60]. Štrasburský soud rovněž upřesnil, že je legitimní, aby příslušné vnitrostátní orgány provedly pohovor s dotyčnou osobou za účelem posouzení vážnosti jejího přesvědčení a zmaření pokusů o zneužití záruk stanovených v článku 9 EÚLP [61]. Podle čl. 52 odst. 3 Listiny se práva odpovídající právům uvedeným v článku 9 EÚLP, zakotvená v čl. 10 odst. 1 Listiny, považují za práva pokrývající odepření výkonu vojenské služby z důvodu svědomí.

70. V kontextu kvalifikační směrnice čl. 4 odst. 1 umožňuje členským státům, aby pokládaly za povinnost žadatele „[…] předložit co nejdříve všechny náležitosti potřebné k doložení žádosti o mezinárodní ochranu […]“. Toto ustanovení však rovněž ukládá členským státům povinnost posoudit významné náležitosti žádosti ve spolupráci se žadatelem. Posouzení musí být provedeno jednotlivě a mělo by být při něm zohledněno konkrétní postavení a osobní situace žadatele. V tomto ohledu čl. 4 odst. 5 kvalifikační směrnice uznává, že žadatel nemusí být vždy schopen doložit své tvrzení písemnými nebo jinými důkazy. Jsou-li splněny kumulativní podmínky tohoto ustanovení, takový důkaz se nevyžaduje [62].

71. Z ustálené judikatury vyplývá, že prohlášení žadatele představuje pouze výchozí bod pro posouzení prováděné příslušnými orgány [63]. Cílem takového posouzení je zajistit, že bylo dosaženo cílů SEAS: to znamená omezit uznání postavení uprchlíka na takové případy, kdy jednotlivci mohou být vystaveni vážnému odepření nebo systematickému porušování jejích nejzákladnějších práv a jejich život se stal v zemi původu neúnosným [64]. Okolnosti věci v původním řízení se liší od okolností ve věci Shepherd [65] (která se týkala vojáka, jenž vstoupil do ozbrojených sil, nikoli osoby, která uprchla, aby se vyhnula branné povinnosti). Věc Shepherd nicméně poskytuje užitečný výchozí bod. Soudní dvůr v uvedené věci vysvětlil, že status příslušníků ozbrojených sil je nezbytnou, avšak nikoli dostatečnou podmínkou k získání ochrany podle čl. 9 odst. 2 písm. e) kvalifikační směrnice. Uvedl, že se citované ustanovení týká výlučně konfliktu, v němž by „spáchání válečných zločinů […] předpokládal samotný výkon vojenské služby“ (dotyčná osoba nemusí prokazovat, že by byla osobně vedena ke spáchání takových zločinů). Soudní dvůr měl za to, že spíše „unijní zákonodárce chtěl, aby byl objektivně zohledněn obecný kontext, ve kterém je tato služba vykonávána“. Ochrana může být rozšířena jen na takové jiné osoby, které by mohlo plnění úkolů „dostatečně přímým způsobem a s přiměřenou pravděpodobností“ vést k účasti na takových činech. Vzhledem k tomu, že cílem čl. 9 odst. 2 písm. e) kvalifikační směrnice je chránit žadatele, který odmítá vojenskou službu, protože nechce být v budoucnu vystaven nebezpečí, že spáchá činy typu uvedených v čl. 12 odst. 2 této směrnice, se však dotyčná osoba „tedy může opírat i jen o pravděpodobnost“ spáchání takových činů. Posouzení, které musí provést vnitrostátní orgány podle čl. 4 odst. 3 kvalifikační směrnice, může být založeno pouze na *„souboru indicií, které mohou s ohledem na všechny dané okolnosti jako jediné prokázat, že v důsledku situace této [vojenské] služby je uskutečnění takových činů pravděpodobné“* (kurzivou zvýraznila autorka stanoviska) [66].

59 – Rozsudek ze dne 26. dubna 2016, Izzettin Doğan and Others v Turkey (CE:ECHR:2016:0426JUD006264910, [GC], bod 109). Pokud jde o širokou působnost článku 9 EÚLP, viz rovněž starší, avšak obecně známé rozhodnutí, zprávu Komise ze dne 12. října 1978, DR 19, Arrowsmith v. Spojené království, č. 7050/75, týkající se ochrany poskytované náboženským i jiným než náboženským názorům a přesvědčením, včetně konzistentně a upřímně zastávaného filozofického přesvědčení, jako je pacifismus.

60 – Rozsudek ze dne 7. července 2011, Bayatyan v. Armenia (CE:ECHR:2011:0707JUD002345903 [GC], bod 110 a citovaná judikatura).

61 – Rozsudek ze dne 15. září 2016, Papavasilakis v. Řecko (CE:ECHR:2016:0915JUD006689914, bod 54).

62 – Viz bod 9 a poznámka pod čarou 19 výše, viz rovněž rozsudek ze dne 2. prosince 2014, A a další, C-148/13 až C-150/13, EU:C:2014:2406, body 50, 51 a 58.

63 – Rozsudek ze dne 25. ledna 2018, F, C-473/16, EU:C:2018:36, bod 28.

64 – (K náboženskému přesvědčení) viz například stanovisko generálního advokáta Y. Bota ve spojených věcech Y a Z, C-71/11 a C-99/11, EU:C:2012:224, bod 28.

65 – Rozsudek ze dne 26. února 2015, C-472/13, EU:C:2015:117.

66 – Rozsudek ze dne 26. února 2015, Shepherd, C-472/13, EU:C:2015:117, body 34 až 40.

72. Relevantní procesní pravidla upravující průběh tohoto posuzování jsou obsažena ve směrnici 2013/32, spíše než v kvalifikační směrnici [67]. Jsem toho názoru, že v případě, kdy se žadatel dovolává čl. 9 odst. 2 písm. e) kvalifikační směrnice, nevyhnutelně dojde k významnému překrývání mezi posouzením, zda existuje „pronásledování" ve smyslu tohoto ustanovení, a posouzením, zda žadatel prokázal „důvod pronásledování" ve smyslu článku 10 této směrnice. Bylo by vykonstruované i nepřiměřeně zatěžující vyžadovat od žadatele, aby demonstroval skutečnosti zdůrazněné v rozsudku Shepherd [68], aby prokázal, že podmínky stanovené v čl. 9 odst. 2 písm. e) kvalifikační směrnice byly splněny, a následně ty samé skutečnosti znovu prokazoval, aby ukázal, že vláda jeho země původu zastávala ideologii schvalující páchání válečných zločinů svou armádou, které mohl věrohodně oponovat.

73. Pokud jde o důvody pronásledování podle čl. 10 odst. 1 kvalifikační směrnice, předkládací rozhodnutí neuvádí, zda EZ tvrdí, že odepírá výkon vojenské služby z důvodu svědomí, protože je pacifista a vznáší námitky proti *jakémukoli* použití vojenské síly, nebo zda je jeho odepření výkonu vojenské služby založeno na omezenějších důvodech. Mezi tyto důvody by pravděpodobně mohla patřit skutečnost, že válka v Sýrii je občanskou válkou a že metody používané syrským státem při vedené této války zahrnují páchání válečných zločinů a porušují mezinárodní humanitární právo [69]. Je legitimní, aby příslušné orgány usilovaly o zjištění povahy jeho odepření výkonu vojenské služby.

74. Příslušné orgány mohou při tomto posouzení zohlednit následující skutečnosti.

75. Odepření výkonu vojenské služby s sebou nezbytně nese určitý střet hodnot mezi orgány a osobou, která výkon vojenské služby odepírá. Zastávání názoru nebo myšlenek, které si oponují s takovými činnostmi syrského státu, tak může představovat politický názor ve smyslu čl. 10 odst. 1 písm. e) kvalifikační směrnice.

76. Je-li prokázáno, že žadatel odepírá výkon vojenské služby z důvodu svědomí, v následující etapě posuzování je třeba stanovit, zda existují objektivní a subjektivní skutečnosti naznačující, že má oprávněné obavy z pronásledování z důvodu svých politických názorů nebo přesvědčení.

77. Pokud jde o objektivní skutečnosti, jsou-li vojáci odváděni na základě branné povinnosti, jedná se o objektivní skutečnost, která nasvědčuje tomu, že jednotlivec, který odepírá výkon takové povinné vojenské služby, se může dostat do střetu se státními orgány své země původu.

78. Pokud země původu žadatele vede aktivně válku a existují – jako v projednávané věci – důkazy o tom, že tato válka je vedena v rozporu s mezinárodním humanitárním právem a že zahrnuje systematické a opakované případy válečných zločinů zdokumentované uznávanými zdroji, jedná se o významné objektivní důkazy na podporu žádosti o přiznání postavení uprchlíka založené na čl. 10 odst. 1 písm. e) kvalifikační směrnice [70].

79. Je třeba zohlednit otázku, zda má dotyčná osoba reálnou a uskutečnitelnou možnost vykonat náhradní službu za účelem splnění svého povolání k vojenské službě. Relevantní skutečností je rovněž neexistence postupu vedoucího k získání nebo uznání statusu odpůrce výkonu vojenské služby z důvodu svědomí v zemi původu. Pokud vnitrostátní právní předpisy nebo praxe v zemi původu neposkytují legitimní prostředek pro odmítnutí vojenské služby, je zcela představitelné, že vyhýbání se vojenské službě bude státem samo o sobě vnímáno jako vyjádření politického názoru [71].

67 – Viz bod 15 výše a rozsudek ze dne 2. prosince 2014, A a další, C-148/13 až C-150/13, EU:C:2014:2406, bod 47 a citovaná judikatura.

68 – Rozsudek ze dne 26. února 2015, C-472/13, EU:C:2015:117.

69 – Viz například zpráva „Odepření výkonu vojenské služby z důvodu svědomí" vypracovaná na základě rezolucí 14 (XXXIV) a 1982/30 podvýboru pro předcházení diskriminaci a ochraně menšin Asbjernem Eidem a Chama Mubanga-Chipoyou, bod 33 (dále jen „zpráva Odepření výkonu vojenské služby z důvodu svědomí").

70 – Viz pokyny UNHCR č. 10, bod 44.

71 – Viz poznámku pod čarou 25 výše a pokyny UNHCR č. 10, bod 52.

80. Povaha a závažnost ukládaných trestů a zacházení s jednotlivci, kteří odmítají vykonávat vojenskou službu v Sýrii, jsou relevantními úvahami, stejně jako úvahy o nepřiměřenosti či přísnosti trestání za vyhýbání se vojenské službě [72].

81. V rámci svého posouzení by vnitrostátní orgány měly rovněž vzít v úvahu skutečnost, že zákony o branné povinnosti se obvykle vztahují na relativně mladé dospělé. Je možné, že takový žadatel o azyl předloží méně sofistikované odůvodnění, než by bylo možné očekávat od starší osoby za takových okolností [73].

82. Vzhledem k rozsáhlé dokumentaci dokládající režim branné povinnosti a přísné zacházení s osobami vyhýbajícími se vojenské povinnosti v Sýrii je zcela nepřiměřené očekávat, že žadatelé prokáží, že *před* uprchnutím ze Sýrie informovali syrské vojenské orgány o svých výhradách vůči vojenské službě [74]. Nevidím ani pádný důvod, proč od žadatelů o azyl vyžadovat, aby předložili důkazy o tom, že vyvěsili na sociálních médiích příspěvky odsuzující vedení války v Sýrii (pravděpodobně jakmile jsou bezpečně mimo zemi). Takový požadavek by vedl k velmi formálnímu uplatňování směrnice [75].

83. Pro pořádek dodávám, že se EZ může chtít dovolávat jiných důvodů uvedených v čl. 10 odst. 1 kvalifikační směrnice, jako je příslušnost k určité společenské vrstvě [čl. 10 odst. 1 písm. d) [76] této směrnice] nebo náboženské vyznání [čl. 10 odst. 1 písm. b) uvedené směrnice]. Bez ohledu na důvod nebo důvody pronásledování, které hodlá uplatnit, jsou příslušné orgány povinny provést posouzení podle článku 4 kvalifikační směrnice [77].

84. A co z toho vyplývá pro případ EZ v původním řízení?

85. V souladu s článkem 13 kvalifikační směrnice musí být EZ přiznáno postavení uprchlíka, pokud splňuje podmínky pro získání postavení uprchlíka ve smyslu kapitol II a III této směrnice. Toto posouzení přísluší samozřejmě příslušným vnitrostátním orgánům pod dohledem vnitrostátních soudů. Považuji za užitečné zdůraznit následující skutečnosti.

86. EZ bylo v době ukončení vysokoškolského studia 25 let. V tom okamžiku byla jeho vojenská služba stále odložena. Při jeho příjezdu do Německa mu bylo 26 let a 27 let v okamžiku, kdy podal svou žádost o azyl. EZ patřil do skupiny osob považovaných syrskými právem za způsobilé pro brannou povinnost; v syrském právu neexistuje právo na odepření této povinnosti z důvodu svědomí [78]. Neexistuje žádný důkaz o tom, že by vojenské orgány ukončily odvody. Podle všeho neexistuje věrohodná alternativa k vojenské službě pro ty, kteří nesouhlasí se službou v armádě. Je dobře zdokumentováno, že na jednotlivce, kteří odmítají výkon vojenské služby, jsou uplatňovány přísné tresty. Předkládající soud tím, že ve svém předkládacím rozhodnutí uvedl, že v syrské občanské válce dochází ve velké míře k páchání válečných zločinů ve smyslu čl. 12 odst. 2 kvalifikační směrnice a že existuje řada doložených porušení mezinárodního humanitárního práva, souhlasí se závěry mnoha mezinárodních orgánů. Všechny tyto skutečnosti jsou objektivními skutečnostmi umožňujícími dospět k závěru, že je dost dobře možné, že taková osoba, jako je EZ, zastává politický názor odpůrce výkonu vojenské služby ve smyslu čl. 10 odst. 1 písm. e) kvalifikační směrnice.

72 – Viz Příručka UNHCR, bod 169.

73 – Zpráva: Odepření výkonu vojenské služby z důvodu svědomí, bod 91.

74 – Viz bod 22 výše.

75 – Viz bod 65 výše.

76 – Ze skutečností uvedených v rozsudku Soudního dvora ze dne 26. února 2015, Shepherd (C-472/13, EU:C:2015:117), vyplývá, že M. Shepherd se ve své žádosti o přiznání postavení uprchlíka dovolával své příslušnosti k společenské vrstvě [čl. 10 odst. 1 písm. d) kvalifikační směrnice].

77 – Viz Příručka UNHCR, bod 66.

78 – Viz bod 22 výše.

87. Podle kvalifikační směrnice jsou příslušné orgány povinny ověřit, zda je vylíčení důvodů pronásledování EZ důvěryhodné. Mluví pravdu? Lze věřit jeho popisu událostí?

88. V tomto ohledu může být relevantní, že v době, kdy EZ uprchl ze Sýrie, se jeho povolání k vojenské službě blížilo (zbývaly tři měsíce do vypršení lhůty pro odklad). V tom okamžiku tedy bylo vysoce pravděpodobné, že bude-li odveden, zapojí se do občanské války. Tyto skutečnosti jsou zjevně relevantní pro jakékoliv posouzení podle kvalifikační směrnice.

89. Dospívám tedy k závěru, že pokud žadatel o azyl hodlá uplatnit čl. 9 odst. 2 písm. e) kvalifikační směrnice jako pronásledování, spoléhání se na toto ustanovení automaticky neprokazuje, že dotyčná osoba má oprávněné obavy z pronásledování z důvodu, že zastává politický názor ve smyslu čl. 10 odst. 1 písm. e) kvalifikační směrnice. Je na příslušných vnitrostátních orgánech, aby pod soudní kontrolou určily, zda existuje příčinná souvislost ve smyslu této směrnice. Pro provedení tohoto posouzení mohou být relevantní následující skutečnosti: zda země původu žadatele vede válku; povaha vedení války a prostředky používané vojenskými orgány v takové válce; dostupnost zpráv o dané zemi dokládajících například, zda se nábor do vojenských služeb děje na základě branné povinnosti; zda vnitrostátní právo uznává status odpůrce výkonu vojenské služby, a pokud ano, postupy pro určení takového statusu; zacházení s osobami, na něž se vztahuje branná povinnost a které odmítají vykonat vojenskou službu; existence náhradní vojenské služby; a osobní situace žadatele, včetně jeho věku.

Závěry

90. S ohledem na výše uvedené úvahy navrhuji, aby Soudní dvůr na otázky 4 a 5 položené Verwaltungsgericht Hannover (správní soud v Hannoveru, Německo) odpověděl následovně:

– Článek 9 odst. 3 směrnice Evropského parlamentu a Rady 2011/95/EU ze dne 13. prosince 2011 o normách, které musí splňovat státní příslušníci třetích zemí nebo osoby bez státní příslušnosti, aby mohli požívat mezinárodní ochrany, o jednotném statusu pro uprchlíky nebo osoby, které mají nárok na doplňkovou ochranu, a o obsahu poskytnuté ochrany musí být vykládán v tom smyslu, že musí vždy existovat příčinná souvislost mezi důvody pronásledování uvedenými v čl. 10 odst. 1 této směrnice a pronásledováním vymezeným v jejím čl. 9 odst. 1, a to i v případě, kdy se žadatel o mezinárodní ochranu hodlá dovolávat čl. 9 odst. 2 písm. e) této směrnice.

– Pokud se žadatel o azyl hodlá dovolávat čl. 9 odst. 2 písm. e) směrnice 2011/95/EU jako pronásledování, skutečnost, že se spoléhá na toto ustanovení, automaticky neprokazuje, že dotyčná osoba má oprávněné obavy z pronásledování z důvodu, že zastává politický názor ve smyslu čl. 10 odst. 1 písm. e) této směrnice. Je na příslušných vnitrostátních orgánech, aby pod soudní kontrolou určily, zda existuje příčinná souvislost ve smyslu této směrnice. Pro provedení tohoto posouzení mohou být relevantní následující skutečnosti: zda země původu žadatele vede válku; povaha vedení války a prostředky používané vojenskými orgány v takové válce; dostupnost zpráv o dané zemi dokládajících například, zda se nábor do vojenských služeb děje na základě branné povinnosti; zda vnitrostátní právo uznává status odpůrce výkonu vojenské služby, a pokud ano, postupy pro určení takového statusu; zacházení s osobami, na něž se vztahuje branná povinnost a které odmítají vykonat vojenskou službu; existence náhradní vojenské služby; a osobní situace žadatele, včetně jeho věku.